

Haberin adresi: <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=121948>

680 bin çırak nerede?

Türkiye'de sanayide 900 bin çocuk çalışıyor. Bu çocukların yalnızca 220 bini çırak okuluna kayıtlı. 680 bin çocuk, sanayide 'hem var hem yok' statüsünde

12/07/2004

AHMET ŞIK , TİMUR SOYKAN

İSTANBUL - Sokaklarda mendil satan çocuklar, buzdağının sadece görünen yüzü. Türkiye'de ve dünyanın pek çok ülkesinde 'hayat', 'ekonomik mucizeler', günde 12 saat çalışan çocukların omuzlarında.

Çocuk emeğiyle ilgili düzenlemeler, yasal tedbirler kuşkusuz var.

Ama rakamlar, bu düzenlemelerin sadece kâğıt üzerinde yaşadığının kanıtı. 1999 tarihli DİE araştırmasına göre, -ki bu, bu alanda yapılmış en son araştırma- Türkiye'de 6-17 yaşları arasında 16 milyon çocuktan 7 milyonunun

çalıştığını gösteriyor. Türkiye'de 1998-2000 arasında, 16 bin 804 çocuk, iş kazası ya da 'meslek hastalığı' geçirdi. 37'si öldü.

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eğitim Merkezi Vakfı Başkanı ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Gürhan Fişek'e göre çocuk işçi sorunu polisiye tedbirlerle çözülemez:

"Türkiye'de yasal düzenlemeler yeterli. Uygulama yok. Polisiye önlemler yerine sosyoekonomik koşulların değiştirilmesi gerekiyor. Çocuk işçiliğini tamamen kaldırmak uzun vadeli hedef olabilir. Kısa vadede ise çocukların çalışma koşullarının iyileştirilmesi gerekiyor."

'Yasalar yeterli'

Çocuk işçi sayısı konusunda en yakın tarihli araştırmanın 1999'da yapıldığını anımsatan Fişek, "Bu araştırmanın sonuçları tartışılır. Ancak bunu veri olarak almak zorundayız. DİE'nin yeni bir araştırma yapması gerekiyor" dedi. Çocuk Hakları Sözleşmesi ve ağır ve tehlikeli işler ile ilgili mevzuatta, 18 yaş ve altı çocukların çalıştırılmamasının öngörüldüğünü belirten Fişek, şöyle devam etti:

"15 yaş ve altı daha çok tarım kesiminde ve okul dışındaki zamanlarda çalışmaya başladı. Bu yaş grubu sektörden yavaş yavaş çekiliyor ama tarımda devam ediyor. 18 yaş altında ağır ve tehlikeli işlerde çalışanlar var. Sorun daha çok 16- 18 yaş grubuna kayıyor. Sanayide yaklaşık 900 bin çocuk işçi varken, hepsinin kayıtlı olması gereken çıraklık eğitim merkezlerinde 220 bin çocuk gözükyor. Erkek çocuklar hayat boyu çalışacakları düşünülerek eğitim merkezlerine kaydediliyor. Evlenene dek çalışacağı

Ernesto, tuğla taşıma işinde. Peru'da altı ile 17 yaş arasında 1 milyon 800 bin çocuk, çobanlık, cam siliciliği gibi işlerde çalışıyor. FOTOĞRAF: LAR REUTERS

öngörülen kızlar içinse eğitim kaygısı güdülüyor. Tarımda çocuk işçiler başlı başına ayrı bir konu. Çünkü onları kapsayan hiçbir kurum ya da yasal düzenleme yok. Sivil toplum örgütleri de, devlet de çok yetersiz."

'Son' rakamlar

Prof. Dr. Gürhan Fişek'in atıfta bulunduğu 'son' DİE araştırmasında yer alan rakamlar ise şöyleydi:

- 6-17 yaş grubunda yer alan 16 milyon çocuktan yaklaşık 7 milyonu çalışıyor. Tarım, sanayi ve hizmet sektöründe çalışanların sayısı yaklaşık 2 milyon. Yaklaşık 5 milyon çocuk ise ev işlerinde çalışıyor. Bu çocukların yaklaşık 700 bini sendikaların örgütlendiği alanlarda ve çok kötü şartlar altında çalışıyor.
- Araştırmanın yapıldığı sırada 6-14 yaş grubundaki çocuk sayısı 12 milyondur. Bu yaş grubundaki 1 milyon 400 binden fazla çocuk okula gitmiyor. Okula giden 10 milyon 600 bin çocuğun ise 3 milyondan fazlası bir yandan bir işte çalışıyor.
- 15-17 yaş grubundaki yaklaşık 4 milyon çocuğun ancak yüzde 50'si okula devam edebiliyor.

Para almadan çalışıyorlar

- Çalışan çocukların yüzde 60'ı ücretsiz aile işçisi. Sadece yüzde 24'ü ücretli bir işte çalışıyor. Özellikle tarımdaki 1 milyon çocuk ücretsiz aile işçisi olarak tanımlanıyor. Ekonomik getirisi olan işlerde çalışan çocukların üçte ikisi asgari ücretin altında ücret alıyor.

Asya'nın karnesi kötü

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, 18 yaşına kadar bütün insanları 'çocuk' kabul ediyor. Türkiye'nin de taraf olduğu 138 sayılı Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) sözleşmesine göre ise çocuklarda çalışma yaş sınırı 15 yaştan itibaren başlıyor.

Ancak Uluslararası Çalışma Örgütü'nün tahminlerine göre, bütün dünyada 5-17 yaşları arasında yaklaşık 283 milyon çocuk, akranlarıyla birlikte okula gitmek, oynamak yerine çalışıyor. 120 milyonu 'tam gün' olarak çalışan bu çocukların yüzde 61'i Asya (Japonya hariç), yüzde 32'si Afrika ve yüzde 7'si Latin Amerika ülkelerinde yaşıyor.

Üç yılda 37 çocuk...

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü Çalışan Çocuklar Bölümü'nün 2002 tarihli raporuna göre, 6-17 yaşları arasında her 100 çocuktan en az biri iş kazası veya mesleki hastalık geçirdi. Bu kazalarda, ilk sırayı yüzde 26.1'le kırık-çıkık, ikinci sırayı yüzde 19.5 ile burkulma-incinme, üçüncü sırayı ise yüzde 15'le enfeksiyon hastalıkları aldı. 19 yaş altında, 1998'de 7 bin 183, 1999'da 5 bin 473, 2000'de ise 4 bin 148, yani toplam 16 bin 804 çalışan çocuk iş kazası veya meslek hastalığı geçirdi.

Bu kazalar sonucunda 1998 yılında beş, 1999'da 18, 2000'de ise 14 çocuk yaşamını

yitirdi. 1998 yılında 86, 1999'da 134, 2000'de de 74 çocuk iş göremez duruma düştü. Çocukların yüzde 51'inin tedavi masraflarını ailesi ve kendisinden sorumlu büyüklere karşıladı, yüzde 36.1'ini ise işveren ödedi.

Mesai süresi: 12 saat

Marmara Üniversitesi Sağlık Eğitim Fakültesi Sağlık Eğitimi Bölüm Başkanı Prof. Dr. Emel Alphan ve araştırma görevlisi Süleyman Avcı, İstanbul Kartal'da konfeksiyon, tesviye ve berberlik işkollarında çalışan 15-19 yaş grubundaki 110'u erkek, 76'sı kız 186 çocuk üzerinde araştırma yaptı. Araştırmaya katılan çocukların, çalışmayan çocuklara göre hem daha zayıf hem de daha kısa olduğu gözlemlendi.

Bu çocukların yalnızca yüzde 6'sı günde sekiz saat çalışıyor. Yüzde 62'si ise 12 saatten fazla ter döküyor. Bu kadar uzun süreli çalışmaya karşın yüzde 72'si günde en az bir öğünü atlıyor. Öğün atlayanların yüzde 46.9'u kahvaltı yapmıyor, yüzde 12.1'i öğle, yüzde 9.1'i akşam, yüzde 3.9'u ise sabah ve öğle yemeklerini yemiyor. Çoğu işçi çocuk, tok tuttuğu için çorba, pilav, makarna ve ekmek türü gıdaları tercih ediyor. Dünya Sağlık Örgütü standartlarına göre 15-19 yaşları arasındaki erkek çocukların ortalama boy uzunluğu 172.9, kızların 162.8 santimetreyken, araştırmaya katılan çalışan erkek çocukların ortalama boy uzunluğu 169.3, kızların ise 160.8 santimetre.

Türk-iş: İşveren ikna olsa!

Türk - İş Çalışan Çocuklar Bürosu Müdürü Özcan Karabulut, Türkiye'nin uluslararası bazı sözleşmelere imza atarak çocuk işçiliğine ilişkin yasal düzenlemeleri yerine getirdiğini, ancak uygulamada sıkıntılar olduğunu söyledi. Karabulut, yasalardaki cezai yaptırımların ise sadece çocuklarını sokakta çalıştıran bazı ailelere uygulandığını, bu konuyla ilgili işverenlere ceza verildiğine tanık olunmadığını belirtti. Karabulut, şöyle konuştu: "Bu konuyla ilgili olarak yetersiz de olsa bazı düzeltmeler yapıldı. Mesela ILO'nun çocuk işçiliğini sona erdirme programı var. Ama bu, bir türlü hayata geçirilemiyor. Çocuk işçi çalıştırılan yerlerde ciddi hak ve yasa ihlalleri olmasına karşın bir denetim ve bunun karşılığında var olan cezai yaptırımlar uygulanmıyor. Çalışma Bakanlığı da dahil bütün taraflar, 'ikna yolunu' uyguluyor. İşverenleri çalışma koşullarını düzeltmek, birtakım eğitimler vermesi gerektiği yolunda ikna etmeye çalışıyor."